

नागरी पाणी पुरवठा कार्यक्रम

वित्तिय आकृतीबंध, प्रशासकीय/
तांत्रिक/निविदा मंजूरीच्या आर्थिक
मर्यादा, हस्तांतरण व अन्य
अनुषंगिक बाबींबाबत.

महाराष्ट्र शासन,
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग,
शासन निर्णय क्र. पापुयो-१०९८/प्र.क्र.२५/पापु-२२,
मंत्रालय, मुंबई :- ४०० ०३२.
दिनांक :- १ डिसेंबर, १९९८.

संदर्भ :-

- (१) शासन निर्णय, नगर विकास, सार्वजनिक आरोग्य व गृह निर्माण विभाग, क्रमांक एम्डब्ल्यूएस १०७६/२९२/युडी-२२ दिनांक ११ फेब्रुवारी, १९७७
- (२) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक डब्ल्यूएसबी-१०८२/१७२०/सीआर-१३६/ युडी-१६, दिनांक ६ मे, १९८३.
- (३) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक डब्ल्यूएसएस-१०८६/२८८४/सीआर-४२८/८६ युडी-१६, दिनांक २३ जानेवारी, १९८७.
- (४) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, पापुयो-१०९०/६८३/प्र.क्र.-१४६/ नवि-२८, दिनांक २० जानेवारी, १९९२.
- (५) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक संकीर्ण-१०९४/प्र.क्र.-८१/ नवि-२८, दिनांक १५ सप्टेंबर, १९९४.
- (६) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक ईएसटी-१०९५/प्र.क्र.११९/ नवि-२८, दिनांक ५ डिसेंबर, १९९५.
- (७) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग क्रमांक पा.पु.यो.-१०९६/१९००/प्र.क्र.-२२२/९६-अ/ पापु-१७ दिनांक १७ डिसेंबर, १९९६.
- (८) शासन परिपत्रक, नगर विकास व सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक एम्आयएस १०७७/३४३/युडी-२३ दिनांक १४ सप्टेंबर, १९७७.
- (९) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक जीईएन-१०८७/२५७३/सीआर-६२/८९/ नवि-१४, दिनांक ३० नोव्हेंबर, १९८९.
- (१०) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक एमयुएन्-१०९७/४२७/प्र.क्र.७९/९८ नवि-१७, दिनांक २४ ऑगस्ट, १९९८.
- (११) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक पापुयो-१०८५/२२६८/सीआर-३५० अ/ नवि-१५, दिनांक १९ एप्रिल, १९८६.
- (१२) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक पापुयो-१०९५/१६९१/ प्र.क्र. पापु/नवि-२८, दिनांक १ जानेवारी, १९९६.

- १३) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक संकीर्ण-१०९७/प्र.क्र.९१ पा.पु-१७, दिनांक १ जुलै, १९९७.
- १४) शासन शुध्दीपत्रक, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक संकीर्ण-१०९७/१७७७/प्र.क्र.९१ पा.पु-१७, दिनांक १४ ऑगस्ट, १९९७.
- १५) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक संकीर्ण-१०९७/६३/प्र.क्र.१ पापु-२२, दिनांक ६ ऑक्टोबर, १९९७.
- १६) शासन परिपत्रक, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक पापुयो-१०९८/प्र.क्र.२३९ पापु-२२, दिनांक १६ सप्टेंबर, १९९८.
- १७) शासन पत्र नगर विकास विभाग, क्रमांक एमयुए-१०९०/८०/प्र.क्र.२१ नवि-२८, दिनांक २२ मार्च, १९९०.
- १८) शासन परिपत्रक, नगर विकास विभाग, क्रमांक संकीर्ण-१०९३/०२/प्र.क्र.०२/९३ नवि-२८, दिनांक ८ जानेवारी, १९९३.
- १९) शासन परिपत्रक, नगर विकास विभाग, क्रमांक संकीर्ण-१०९४/प्र.क्र.७/नवि-२८, दिनांक १५ फेब्रुवारी, १९९५.
- २०) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक पापुयो-१०९५/७५५४/प्र.क्र.३२५/ पापु-१८, दिनांक २४ जानेवारी, १९९७.
- २१) शासन परिपत्रक पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक पापुयो-१०९८/प्र.क्र.८५ पापु-२२, दिनांक ६ ऑगस्ट, १९९८.
- २२) शासन परिपत्रक, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक पापुयो-१०९८/सीआर-२३५/पापु-२२, दिनांक ६ ऑक्टोबर, १९९८.
- २३) शासन परिपत्रक, नगर विकास विभाग, क्रमांक सीएनटी-१०८७/१४३७/सीआर-१५/८८/युडी-१०, दिनांक ६ जून, १९८८.
- २४) शासन परिपत्रक, नगर विकास विभाग, क्रमांक पापुयो-११९५/सीआर-२९/९५/नवि-३१, दिनांक २५ जुलै, १९९६.
- २५) शासन शुध्दीपत्रक, नगर विकास विभाग, क्रमांक पापुयो-११९५/सीआर-२९/९५/नवि-३१, दिनांक ७ ऑगस्ट, १९९६.
- २६) शासन परिपत्रक, नगर विकास व सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक व्हीडब्ल्यूएस-६५७४/९०३१३/युडी-२०, दिनांक ३० एप्रिल, १९७७.
- २७) शासन परिपत्रक, नगर विकास विभाग, क्रमांक संकीर्ण-१०९३/सीआर-३३९/नवि-२८, दिनांक २० डिसेंबर, १९९३.
- २८) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक-पापुयो-१०९५/१६९२/सीआर-१७२/नवि-२८, दिनांक २७ नोव्हेंबर, १९९५.
- २९) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक पापुयो-१०९५/१६९३/प्र.क्र.१७२/नवि-२८, दिनांक २७ नोव्हेंबर, १९९५.
- ३०) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक पापुयो-१०९५/७५५६/सीआर-३२७/नवि-२९, दिनांक २८ डिसेंबर, १९९५.
- ३१) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक पापुयो-१०९५/१६८७/सीआर-१६७/नवि-२८, दिनांक १ जानेवारी, १९९६.

- ३२) शासन निर्णय पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक पापुयो-१०९५/१६८८/सीआर-१६८/नवि-२८, दिनांक ३० जानेवारी, १९९६.
- ३३) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक पापुयो-१०९७/सीआर-२९१/९७/पापु-१८, दिनांक ९ डिसेंबर, १९९७.
- ३४) शासन पत्र, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक ग्रापापु-१०९७/सीआर-३३३०/पापु-०६, दिनांक २ जानेवारी, १९९८.
- ३५) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक पापुयो-१०९७/सीआर-१४६/पापु-२२, दिनांक २३ मार्च, १९९८.
- ३६) शासन परिपत्रक, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक ग्रापापु-१०९७/मुमंस-५०/प्र.क्र.१५३/पापु-०७, दिनांक १६ एप्रिल, १९९८.
- ३७) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक संकीर्ण-१०९२/१२८३/सीआर-११४/नवि-२८, दिनांक १४ जुलै, १९९२.
- ३८) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक संकीर्ण-१०९२/१२८३/सीआर-११४/नवि-२८, दिनांक १६ नोव्हेंबर, १९९२.
- ३९) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक संकीर्ण-१०९२/१२८३/सीआर-११४/नवि-२८, दिनांक १८ मार्च, १९९३.
- ४०) शासन पुरकपत्र, नगर विकास विभाग, क्रमांक संकीर्ण-१०९२/१२८३/सीआर-११४/नवि-२८, दिनांक ९ ऑगस्ट, १९९४.
- ४१) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक संमिती-१०९८/९५३/सीआर-१९९/पापु-२३, दिनांक १८ जुलै, १९९८.
- ४२) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक बैठक-१०९७/सीआर-२६६/९७/पापु-१८, दिनांक १३ फेब्रुवारी, १९९८.
- ४३) शासन निर्णय, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, क्रमांक संकीर्ण-१०९७/सीआर-१२४/पापु-२२, दिनांक २० एप्रिल, १९९८.
- ४४) शासन अधिसूचना, नगर विकास विभाग, क्रमांक जीईएन्-१०९६/२८७७/सीआर-१९८/९६/नवि-१४, दिनांक १ एप्रिल, १९९७.

निर्णय :-

संदर्भाधीन अ.क्र.(१) ते (४४) वरील आदेशानुसार शासनाने नागरी पाणी पुरवठा कार्यक्रमाबाबत वित्तिय आकृतिबंध, प्रशासकीय/तांत्रिक मान्यतेचे अधिकार व निविदा स्विकृतीच्या आर्थिक मर्यादा, हस्तांतरण व अन्य अनुषंगिक बाबींसंबंधी वेळोवेळी सूचना प्रसृत केल्या आहेत. पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागात काम करणा-या कार्यालयीन व क्षेत्रीय अधिका-यांना/कर्मचा-यांना कार्यक्रमाची अंमलबजावणी परिणामकारकरित्या करणे सहज शक्य व्हावे म्हणून उक्त सूचना एकत्रितपणे उपलब्ध करणे शासनाच्या विचाराधीन होते. सबब संदर्भाकित अ.क्र.(१) ते (७) अ.क्र.(११) ते (२२) आणि अ.क्र.(२६) ते (४३) वरील आदेश अधिक्रमित करून, सदर आदेशातील सूचना पुढे एकत्रितरित्या देण्यात येत आहेत. सदर सूचनांचे काटोकोरपणे पालन करावे असे आदेश शासन देत आहे.

(एक) नागरी भागाकरीता पिण्याच्या पाण्यासाठी विहित केलेले मापदंड
नागरी भागात खाली निर्देशिल्याप्रमाणे दरडोई/दरदिवशी पाणी पुरवठा करण्यात यावा.

शहराची लोकसंख्या	दरडोई/दरदिवशी पाणी पुरवठ्याचे प्रमाण.
(१)	(२)
(१) २०,००० पेक्षा कमी	७० लिटर्स
(२) २०,००० पेक्षा जास्त पण ६०,००० पेक्षा कमी	१०० लिटर्स
(३) ६०,००० पेक्षा जास्त पण १,००,००० पेक्षा कमी.	१२५ लिटर्स
(४) १,००,००० पेक्षा जास्त	१५० लिटर्स

मात्र, मांजरा खो-यामध्ये पाण्याची उपलब्धता अन्य खो-यांपेक्षा कमी असल्यामुळे, मांजरा खो-यातील नागरी भागात दरदिवशी/दरडोई खाली निर्देशिल्याप्रमाणे पाणी पुरवठा करण्यात यावा :-

शहराची लोकसंख्या	दरडोई/दरदिवशी पाणी पुरवठ्याचे प्रमाण.
(१)	(२)
(१) २०,००० पेक्षा कमी	५५ लिटर्स
(२) २०,००० पेक्षा जास्त पण ६०,००० पेक्षा कमी	७० लिटर्स
(३) ६०,००० पेक्षा जास्त पण १,००,००० पेक्षा कमी.	८५ लिटर्स
(४) १,००,००० पेक्षा जास्त	१०० लिटर्स

(दोन) नागरी पाणी पुरवठा कार्यक्रमाचा वित्तिय आकृतीबंध

(अ) राज्यातील बृहन्मुंबई महानगरपालिका वगळून, उर्वरित सर्व महानगरपालिका व नगरपालिकांच्या पाणी पुरवठा योजनांसाठी खाली निर्देशिल्याप्रमाणे वित्तिय आकृतीबंध विहित करण्यात आला आहे.

अ.क्र.	स्थानिक संस्था	स्थानिक संस्थांची एकूण संख्या	शासकीय अनुदान (टक्के)	कर्ज (टक्के)
१	२	३	४	५
१.	बृहन्मुंबई वगळता राज्यातील उर्वरीत महानगरपालिका	१४	२३ १/३	७६ २/३
२.	“अ” वर्ग नगरपालिका	१८	२५	७५
३.	“ब” वर्ग नगरपालिका	४७	४०	६०
४	“क” वर्ग नगरपालिका (१९८१ च्या जनगणनेनुसार लोकसंख्या १५,००० वा त्याहुन जास्त)	१६४	५०	५०
५	अन्य “क” वर्ग नगरपालिका		१००	काही नाही

(टिप) :- रकाना ३ मध्ये दि.१.११.१९९८ रोजी अस्तित्वात असलेल्या महानगरपालिका/नगरपालिका दर्शविल्या आहेत)

दिनांक १ सप्टेंबर,१९९५ रोजी ज्या महानगरपालिका/नगरपालिकांच्या पाणी पुरवठा योजना प्रगतीपथावर होत्या. त्या महानगरपालिका/नगरपालिकांना सुध्दा वरील आकृतीबंध लागू होईल. मात्र पाणी पुरवठा योजनांसाठी पूर्वीच्या वित्तिय आकृतीबंधानुसार ज्या महानगरपालिका/नगरपालिकांनी लोकवर्गणीची रक्कम महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाकडे जमा केली असेल, सदर रक्कम कर्जासाठी ध्यानात घेतली जाणार नाही अथवा महानगरपालिका/नगरपालिकांना ती परतही केली जाणार नाही.

(ब) दिनांक ५ डिसेंबर,१९९५ पासून क वर्ग नगरपालिकांचा वित्तिय आकृतीबंध अंशतः बदल करुन तो खाली निर्देशिल्याप्रमाणे विहित करण्यात आला आहे.

अ.क्र.	स्थानिक संस्था	शासकीय अनुदान (टक्के)	कर्ज (टक्के)
१	२	३	४
	“क” वर्ग नगरपालिका		
१.	१९९१ च्या जनगणनेनुसार लोकसंख्या २०,००० किंवा त्याहुन जास्त	५०	५०
२.	अन्य “क” वर्ग नगरपालिका	१००	काही नाही

(क) नागरी पाणी पुरवठा योजनांचे उद्भव शहरापासून लांब अंतरावर असल्यामुळे, मुख्य जलवाहिनीवर, पंपिंग मशिनरीवर तसेच आवश्यकतेनुसार समाविष्ट कराव्या लागणा-या

ब्रेक प्रेशर टँकवर कारव्या लागणा-या खर्चांमुळे योजनेच्या खर्चात वाढ होते. अशा कारणामुळे होणा-या वाढीव खर्चाचा भार नगरपालिकांवर पडू नये व पाणी पुरवठा योजनांचा खर्च नगरपालिकांच्या आटोक्यात रहावा या हेतूने, राज्यातील नगरपालिकांच्या पाणी पुरवठा योजनांसाठी वर (अ) व (ब) येथे विहित केलेल्या आकृतीबंध अबाधित राहून “क” वर्ग (१९९१ च्या जणगणनेनुसार २०,००० वा त्याहून जास्त लोकसंख्या असलेल्या), “ब” वर्ग आणि “अ” वर्ग नगरपालिकांच्या हद्दीपासून अनुक्रमे तीन किं.मी., पाच किं.मी. व आठ किं.मी. पुढील उद्भववापर्यंतच्या अंतरासाठी टाकावी लागणारी मुख्य जलवाहिनी, वाढीव अंतरामुळे पंपिंग मशिनरी मध्ये करावी लागणारी वाढ आणि आवश्यकते नुसार ब्रेक प्रेशर टँकचा करावा लागणारा समावेश यासाठी येणारा खर्च शत-प्रतिशत शासकीय अनुदान म्हणून, खाली निर्देशिलेल्या अटींच्या आधीन राहून, मंजूर करण्यात यावा.

- १) हा निर्णय दिनांक २२ जुलै १९९४ नंतर प्रशासकीय मान्यता मिळालेल्या नवीन योजनांना लागू राहिल. सुधारीत प्रशासकीय मंजूरीच्या योजनांना लागू होणार नाही.
- २) या शासन निर्णयाअगोदर ज्या नागरी पाणी पुरवठा योजनांना प्रशासकीय मान्यता देण्यांत आलेली आहे, अशा योजनांचा पुनर्विचार केला जाणार नाही.
- ३) तांत्रिक व आर्थिकदृष्ट्या अभ्यास करून नागरी पाणी पुरवठा योजनांचे उद्भवा निधित करण्याचे अधिकार महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण यांना देण्यांत येत आहेत. प्राधिकरणाचे निश्चित केलेले उद्भव स्विकारणे नगरपालिकेवर बंधनकारक राहिल.
- ४) अ) वरीलप्रमाणे भांडवली खर्चाचे जादा अनुदान ज्या नगरपरिषदांच्या पाणी पुरवठा योजनांसाठी मंजूर करण्यात येईल अशा नगरपरिषदांनी योजना स्वयंसंतुलीत करण्याचे दृष्टीने आकारावे लागणारे आवश्यक ते दर पुढील पांच वर्षांमध्ये टप्प्या-टप्प्याने वाढवून आकारले जातील अशा स्वरूपाचा ठराव करणे आवश्यक आहे.
- ब) वरील ठरावानुसार पाण्याचे दर आकारून ते नागरिकांकडून वसूल केले जातील याची जबाबदारी नगरपालिकेवर राहिल. असे दर आकारून वसूल करण्याचे टाळल्यास वरील प्रमाणेचे विशेष अनुदान पाणी पुरवठा योजनेला उपलब्ध होणार नाही.
- क) वरीलप्रमाणे नगरपरिषदांनी केलेल्या ठरावानुसार दर आकारणी करून ती नागरिकांकडून वसूल केली जाते की नाही हे संबंधीत नगरपालिकांचे प्रतिवर्षी अंदाजपत्रक मंजूर करताना त्यांत प्रतित होणे आवश्यक आहे असे प्रतित झाल्याची खात्री जिल्हाधिका-यांनी करावी आणि नंतरच अंदाजपत्रकांना मान्यता द्यावी. ज्या नगरपालिका वरीलप्रमाणेची कारवाई करणार नाहीत अशा नगरपालिकांची नावे त्यांनी शासनास कळवावीत.
- ५) वरीलप्रमाणे विशेष अनुदान सन १९९५-९६ या आर्थिक वर्षापासून अर्थसंकल्पामध्ये आवश्यक ती तरतूद करून उपलब्ध करून देण्यांत येईल. चालू वर्षी मात्र जादा अनुदानाप्रित्यर्थ होणारा खर्च शक्यतो मंजूर अनुदानातून भागवावयाचा आहे.

(तीन) प्रशासकीय/तांत्रिक/निविदा मंजूर करण्याचे अधिकार -

बृहन्मुंबई महानगरपालिका वगळून उर्वरित सर्व महानगरपालिका व स्वच्छता विभागाकडून देण्यात येईल. सदर योजनांस प्रशासकीय मान्यता शासनाच्या पाणी पुरवठा व करण्याच्या वित्तीय मर्यादा/अधिकार खाली निर्देशिल्याप्रमाणे महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाचे अधिका-यांना राहतील.

अ.क्र.	पदनाम	तांत्रिक मान्यतेची वित्तीय मर्यादा	(रु.लाखात) निविदा मंजूर करण्याची वित्तीय मर्यादा
१.	कार्यकारी अभियंता	२५	२५
२.	अधीक्षक अभियंता	५०	७५
३.	मुख्य अभियंता	पूर्ण अधिकार	२५०
४.	प्राधिकरणाचे सदस्य सचिव	--	५००

मात्र ५ टक्क्या पेक्षा अधिक खर्चाच्या निविदा मंजूरीचे अधिकार महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाच्या वर नमूद केलेल्या अधिका-यांपुढील वरिष्ठ अधिका-यास राहतील. तसेच "अ" वर्गीय नगरपालिकात जेथे बी.ई.(सिव्हिल) पदवीधारक नगर अभियंत्यांची नेमणूक दुय्यम सेवा निवड मंडळामार्फत सरळ भरतीने (नॉमिनेशन) व महाराष्ट्र नगर परिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगर अधिनियम १९६५ च्या कलम ७५(२) नुसार करण्यात आली असेल व अशा नेमणुकीला संचालक, नगरपालिका प्रशासन संचालनालय अथवा राज्य शासनाने मान्यता दिली असेल, तर अशा "अ" वर्ग नगरपालिकेतील नगर अभियंत्यांना रु.१० लाख वित्तीय मर्यादेपयैत तांत्रिक मंजूरीचे अधिकार राहतील.

(चार) नागरी पाणी पुरवठा योजनांचे हस्तांतरण

नागरी पाणी पुरवठा योजना पूर्ण झाल्यावर, ती चालविण्याची संपूर्ण जबाबदारी संबंधित स्थानिक संस्थेची आहे. स्थानिक संस्थांची जी पाणी पुरवठा केंद्रे महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण मार्फत चालविण्यात येत आहेत, सदर केंद्रेही संबंधित स्थानिक संस्थांनी ताब्यात देऊन चालविणे त्यांचेवर बंधनकारक आहे. याबाबतीत खाली निर्देशिलेली पद्धती अवलंबिण्यात यावी.

(१) कोणतीही नागरी पाणी पुरवठा योजना पूर्ण झाल्यावर योजना प्रायोगिक तत्वावर एक महिना प्राधिकरणाने चालवावी. याच कालावधीत सदर योजनेची संबंधित जिल्हाधिकारी, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाचे अधिकारी व संबंधित महानगर पालिका/नगर पालिकेचे अधिकारी यांनी संयुक्त पहाणी आयोजित करावी आणि योजना योग्य असल्याची शासनास शिफारस करावी. अशी संयुक्त शिफारस झाल्यापासून एक महिन्याच्या कालावधीत संबंधित स्थानिक संस्थेने आवश्यक कर्मचा-यांसह योजना ताब्यात घ्यावी. संयुक्त शिफारशीच्या दिनांकापासून एका

- महिन्याच्या कालावधीत संबंधित स्थानिक संस्थेने योजना ताब्यात न घेतल्यास योजनेचा ताबा एकतर्फी संबंधित स्थानिक संस्थेस देण्यात यावा.
- (२) सर्व अहस्तांतरित योजनांबाबत वरील (१) मध्ये विहित केल्याप्रमाणे तात्काळ कार्यवाही करण्यात यावी.
- (३) महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाने पाणी पुरवठा केंद्रे ताब्यात घेण्याबाबत संबंधित स्थानिक संस्थेस किमान दोन महिन्यांची आगाऊ सूचना द्यावी. सदर कालावधीपर्यंत पाणी पुरवठा केंद्रे संबंधित स्थानिक संस्थांनी ताब्यात न घेतल्यास ती चालविणे मंडळाने बंद करावे.
- (४) ज्या महानगरपालिका/नगरपालिका त्यांची पाणी पुरवठा केंद्रे प्राधिकरणाकडून हस्तांतरित करून घेणार नाहीत, अशा शहरांच्या कोणत्याही वाढीव/ सुधारित/ तातडीच्या पाणी पुरवठा योजनेस शासनातर्फे मंजूरी देण्यात येऊ नये.
- (५) पाणी पुरवठा योजनांची कामे चालू असताना अथवा योजना कार्यान्वित केल्यानंतर योजना चालविण्यासाठी प्राधिकरणाने कर्मचारी वर्ग नेमू नये. यामुळे योजना ताब्यात घेताना स्थानिक संस्थांवर आर्थिक बोजा पडणार नाही.
- (६) योजनांचा ताबा महानगरपालिका वा नगरपालिकांना देताना प्राधिकरणाने लावलेल्या कर्मचारीवृंदापैकी महानगरपालिका/ नगरपालिकेस आवश्यक वाटणा-या कर्मचारी-वृंदासह योजनेचा ताबा प्राधिकरणाने द्यावा. प्राधिकरणाने नियुक्त केलेल्या कर्मचारीवृंदाच्या सेवा स्थानिक संस्थांकडे हस्तांतरित करताना, सोबतच्या परिशिष्ट-१ मध्ये निर्देशिलेल्या मार्गदर्शक तत्वानुसार सेवांचे हस्तांतरण होईल याची दक्षता घ्यावी

(पाच) नगरपालिका क्षेत्रात घरगुती/बिगर घरगुती वापराकरिता पाणी पुरवठा करण्यासाठी आकारावयाचे पाणीपट्टीचे किमान दर.

महानगर पालिका/नगरपालिका क्षेत्रात घरगुती व बिगर घरगुती वापरासाठी करावयाच्या पाणी पुरवठ्यासाठी दि.१ एप्रिल १९९७ पासून पाणीपट्टीचे किमान दर सुधारित करण्यात आले आहेत. सदर सुधारित पाणीपट्टीचे दर खाली निर्देशिले आहेत.

विशेष पाणीपट्टी कराचे दर
भाग - १

(आकडे रुपयांत)

	लघुत्तम दर प्रतिवर्षी/प्रत्येक जोडणीसाठी		
	घरगुती वापर		बिगर घरगुती वापर
(अ) जेव्हा पाणीपुरवठा मिटरशिवाय जोडणीद्वारे केला जातो.			
१)जेव्हा १२ मीली लिटर नळाद्वारे पाणी पुरविले जाते	८०६		३,५८०
२)जेव्हा १८ मीली लिटर नळाद्वारे पाणी पुरविले जाते	१,५५५		७,१३८
३)जेव्हा २५ मीली मीटर नळाद्वारे पाणी पुरविले जाते	३,६६२		१६,१५२

(ब) विशेष प्रवर्गातील ग्राहकांसाठीचे दर -

शाळा महाविद्यालये, शासकीय/निमशासकीय कार्यालये, विश्वस्त संस्था आणि नफ्यासाठी न चालविलेल्या नोंदणीकृत संस्था यांना वर (अ) येथे उल्लेख केलेल्या दराच्या दुपटीने कर आकारणी केली जाईल.

भाग - २

जेव्हा पाणीपुरवठा मीटर असलेल्या जोडणीद्वारे केला जातो --

घरगुती कारणासाठी वापरलेल्या पाण्याचे दर खाली उल्लेख केलेल्या दरापेक्षा कमी आकारता येणार नाही.

	दर पैशामध्ये प्रत्येक १००० लिटरसाठी
(१-अ) घरगुती (निवास)	
बिगर घरगुती -	३४५
(ब) (१) क वर्ग नगर परिषदा सोडून	
(२) दोन दशलक्ष लिटरपर्यंत पाणी वापरणा-या क वर्ग नगर परिषदांसाठी	१,५५५
(३) दोन दशलक्ष लिटर पेक्षा जास्त पाणी वापरणा-या क वर्ग नगर परिषदांसाठी	७७७
(क) गिरीस्थान नगर परिषदा -	१,५५५
(१) घरगुती वापर	
(२) बिगर घरगुती वापर	३४५
(ड) शाळा, महाविद्यालये, शासकीय/निम शासकीय कार्यालये, विश्वस्त संस्था, नफ्यासाठी न चालविलेल्या संस्था इ.ना पाणी पुरवठा करताना आकारण्याचा बिगर घरगुती दर	१,९४४
	७८९

(सहा) नागरी पाणी पुरवठा योजनातून लगतच्या ग्रामीण भागात पाणी पुरवठा

राज्यातील काही भागातील भौगोलिक स्थिती व पाण्याच्या स्रोतांची उपलब्धता लक्षात घेता, काही प्रकरणी नागरी व ग्रामीण भागाकरिता संयुक्त योजना घेण्याचा पर्याय व्यवहार्य होईल. अशी वस्तुस्थिती नागरी व ग्रामीण भागाकरिता संयुक्त योजना तयार करण्यात याव्यात तसेच, जुन्या योजनांच्या बाबतीत पूरक अथवा वाढीव योजना प्रस्तावित करतानाही शक्य असेल तेथे संयुक्त योजना तयार करण्यात याव्यात.

(सात) पिण्याचे पाण्याचे शुध्दीकरण.

जनतेला पाणी पुरवठा करण्यापूर्वी सदरहू पाणी जनतेस पिण्यास योग्य आहे किंवा नाही ते आपण कृपया तपासून पहावे. ब्लिचिंग पावडर व क्लोरिनेशनचा उपयोग केल्यानंतरच पाणी जनतेस पुरविण्यात यावे म्हणून संबंधितांनी योग्य ती दक्षता घ्यावी. जेणेकरून दुषित पाणी लोकांना पुरविले जाणार नाही व साथीच्या रोगाचा प्रादुर्भाव वाढणार नाही. त्याचप्रमाणे नगरपालिकेच्या क्षेत्रातील काही ठिकाणांची पाईप लाईन नाल्यामधून जात असून गंज चढून फुटलेली असल्याचेही निदर्शनास आलेले आहे. तसे असल्यास त्या लाईनची त्वरित दुरुस्ती करून घेऊन नंतरच पाणी पुरवठा केला जावा. केल्या जाणा-या पाणी पुरवठ्यातील नमुने घेऊन

सार्वजनिक प्रयोग शाळेत निर्जंतुक तपासणीसाठी पाठविण्यात यावे व त्यावरील अहवाल प्राप्त करून घ्यावा. लोकांना दुषित पाण्याचा पुरवठा केल्याबाबत लोकांकडून तक्रारी वाढू नयेत व साथीच्या रोगाचा उपद्राव वाढू नये हे पहाण्याची जबाबदारी मुख्याधिका-यांची राहिल. यासंबंधी कोणाही मुख्य अधिका-याने हलगर्जीपणा दाखविल्यास त्याची शासनाकडून गंभीर दखल घेण्यात येईल.

जनतेला पिण्याचे पाणी शुध्द व निर्जंतुक स्वरूपात पुरविले जावे, पिण्याचे पाण्यात अन्य अशुध्द पाणी वा घाण मिसळून दुषित पाण्यामुळे उद्भवणारे साथीचे रोग टाळण्यासाठी दृष्टीने शासनाने वेळोवेळी खाली निर्देशिल्याप्रमाणे उपाययोजनांबाबत सूचना निर्गमित केल्या आहेत त्यांचे सर्व संबंधितांनी काटेकोरपणे पालन करावे.

(अ) पाणी पुरवठा योजना कार्यान्वित करताना सर्वसाधारणपणे योजनांचे पिण्याच्या पाण्याचे पाईप रस्त्याच्या बाजूला समांतर टाकले जातात. तसेच सर्वसाधारणपणे रस्त्याच्या बाजूला उघड्या गटारांची सोय करणे आवश्यक असते. तथापि त्यामुळे शहरातील गटारे व पिण्याच्या पाण्याची पाईप लाईन्स बाजूने गेल्या कारणाने काहीवेळा पिण्याच्या पाण्याला रोगजंतुंचा प्रादुर्भाव होण्याची शक्यता असते. रस्त्याच्या बाजूने गटारे व पिण्याच्या पाण्याचे पाईप लाईन्स टाकणे अनिवार्य असल्या कारणाने त्यामध्ये काही बदल करणे शक्य होईल असे वाटत नाही. तेव्हा दुषित पाण्यामुळे होणा-या रोगांचा प्रादुर्भाव टाळण्याचे दृष्टीने पुढीलप्रमाणे काळजी घेणे आवश्यक आहे :-

- १) पी.व्ही.सी. व ए.सी.पाईप लाईन वरून जोडणी (इंडिव्हिजल कनेक्शन) देत असताना जोडण्यांच्या ठिकाणी सॅडल पिसचा वापर करावा. त्यामुळे बाहेरचे पाणी पाईपात जाणार नाही.
- २) गटार ओलांडून जोडणीचा पाईप जाणार असल्यास त्या गटारांच्या भागापुरता तो पाईप दुस-या मोठ्या पाईपामधून ओवून टाकावा.
- ३) जोडणी देत असताना त्या ठिकाणी फेरोल वापरावे म्हणजे पाण्याच्या दाबाचे नियमन सर्वत्र सारखे राहिल.
- ४) पाण्याच्या जोडणीचा जळ हा जमिनीवर २ १/२ ते ३ फूट उंचावर असावा म्हणजे पाणी पुरवठ्यासाठी खड्डे करण्याच्या प्रवृत्तीला आळा घातला जाईल.
- ५) संबंधित महानगरपालिकांनी व नगरपालिकांनी उंचावरील पाण्याच्या टाक्यात व जमिनी खालील मोठ्या साठवण टाक्यांमध्ये जादा क्लोरीन मिसळावे.
- ६) जोडणीसाठी वापरल्या गेलेल्या जी.आय.पाईपचे आयुष्य सर्वसाधारणपणे १५ वर्षांचे आहे. या कारणाने पाईप लाईन पासून घरापर्यंतचा पाईप घर मालकाने दर १५ वर्षांनी बदलून घेणे ही त्यांच्या हिताची बाब आहे. हे नागरिकांच्या नजरेस आणावे. अशा प्रकारे पाईप बदलण्यास संबंधित घर मालकांना नगरपालिनी अद्युक्त करावे.

ब) ब्लिचिंग पावडर ऐवजी क्लोरीन गॅसचा वापर .

१. नागरिकांना वितरीत करावयाचे पाणी निर्जंतुक करण्याचे दृष्टीने पाण्यावर क्लोरीनची प्रक्रिया करावी लागते. सध्या ब-याच केंद्रावर ही क्लोरीनची प्रक्रिया ब्लिचिंग पावडरचा वापर करून केली जाते. आय.एस.आय. प्रमाणित ब्लिचिंग पावडरमध्ये क्लोरीनचे प्रमाण ३३-३४ टक्के

असणे आवश्यक आहे. ब्लिचिंग पावडरमधील क्लोरीनचे प्रमाण साठवणीच्या कालमानाप्रमाणे कमी होत जाते. ब्लिचिंग पावडरमधील क्लोरीनचे प्रमाण कमी झाल्या कारणाने प्रकियेसाठी आवश्यक असलेले क्लोरीन गॅसचे प्रमाण तेवढेच ठेवण्यासाठी जादा ब्लिचिंग पावडरचे द्रावण वारंवार करावे लागते. परिणामी, वितरण व्यवस्थेच्या शेवटच्या टोकाला आवश्यक त्या प्रमाणात रेसिड्यूएल क्लोरीनची मात्रा मिळत नाही. ब्लिचिंग पावडरमधील चुन्यामुळे जमिनीखालच्या शुध्द पाण्याच्या टाक्यांमध्ये साका जमा होतो व तो वारंवार काढावा लागतो.

२. अशा परिस्थितीमध्ये ब्लिचिंग पावडर ऐवजी क्लोरीन गॅसचा उपयोग करता येणे शक्य आहे किंवा कसे याचा विचार करण्यांत आला. पाण्याचे निर्जंतुकीकरण करण्यासाठी क्लोरीन गॅसच्या वापरामुळे

- १) क्लोरीनची मात्रा सम प्रमाणात सतत तेवढीच राहते.
 - २) आवश्यकतेनुसार क्लोरीनची मात्रा कमी-जास्त करता येते,
 - ३) क्लोरीन वायु पाण्यात मिसळत असल्यामुळे १०० टक्के उपयोगी पडतो.
 - ४) वितरण व्यवस्थेतील शेवटच्या टोकाला देखिल आवश्यक असलेल्या रेसिड्यूएल क्लोरीनची मात्रा उपलब्ध होते.
३. क्लोरीन गॅसचा वापर केल्यामुळे पुढीलप्रमाणे आर्थिक व अन्य फायदे होऊ शकतात.
- १) क्लोरीनची मात्रा कमी द्यावी लागते आणि दर महिन्याला होणा-या खर्चामध्ये बचत होऊ शकते.
 - २) वरीलप्रमाणे निर्जंतुकीकरणासाठी क्लोरीन गॅसचा वापर करण्याचे दृष्टीने मंडळाने बॅरोमेट्रीक क्लोरीनेशन सिस्टीम विकसित केली आहे तिचा वापर करण्याचे दृष्टीने टनर गॅस वापरासाठी जी व्यवस्था करावी लागते त्यासाठी सुमारे रु.८०,००० ते रु.८५,००० खर्च येतो. हा होणारा खर्च त्यानंतर पाणी पुरवठा केंद्रावर होणा-या बचतीमधून साधारणपणे १२-१४ महिन्यांमध्ये पूर्णपणे वसूल होऊ शकतो व त्यानंतरच्या काळात पाणी पुरवठा केंद्रावर कायम बचत होऊ शकते.

४. ६. ही व्यवस्था सरळ व सोपी असून त्यामध्ये कोणतीही चलयंत्र नाही. या व्यवस्थेमध्ये दुरुस्ती आणि दुरुस्तीचा खर्च नगण्य आहे. जोडण्यांवर अथवा इतरत्र ठिकाणी गळती असल्यास ही गळती लिक्विड अमोनिया द्वारे शोधून काढता येते आणि अरेलडाईट किंवा एम-सील वापरून ही गळती त्वरीत बंद करता येते. क्लोरीन सिलिंडर उपयोगात आणण्यासाठी ३ मिटर X ३ मिटर आकाराच्या पक्क्या बांधकामाची खोली बांधणे आवश्यक आहे. ती हवेशीर असावी खोलीसाठी वापरावयाची दारे सिंटेक्स किंवा लाकडाची असावीत.

५. जलशुध्दीकरण केंद्राची क्षमता ३ एमएलडी पेक्षा कमी असल्यास १०० कि.ग्रॅ.चा सिलिंडर वापरता येतो व त्यासाठी स्वतंत्र खोली बांधण्याची आवश्यकता नाही. त्या कारणाने त्यावर होणारा खर्च रु.२०-२५ हजार करावा लागत नाही.

६. जलशुद्धीकरण केंद्रावर काम करणा-या कामगाराला योजनेच्या व स्वतःच्या सुरक्षेच्या दृष्टीने काही प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे. हे प्रशिक्षण ७ दिवसांत देता येते व या प्रशिक्षणाची सुविधा मंडळाकडे उपलब्ध आहे.

७. गॅस सिलिंडर वापरासाठी सक्षम अधिका-यांच्या परवानगी आवश्यकता आहे.

८. थोडक्यात, ज्या पाणी पुरवठा केंद्रावर सध्या ब्लिचिंग पावडरचा वापर केला जातो त्या व्यवस्थेमध्ये मामुली बदल करून क्लोरीन गॅसचा उपयोग करणे सहज शक्य होणार आहे. या बाबी विचारात घेता सर्व नगरपालिकांनी त्यांच्या पाणी पुरवठा केंद्रावर क्लोरीन गॅसचा वापर करण्याचे दृष्टीने आवश्यक त्या सुधारणा कराव्या. (सर्वसाधारण जोडणीचा नमुना/परिशिष्ट- २ येथे सोबत जोडला आहे.) याबाबत करावयाच्या योजनांच्या आखणीच्या दृष्टीने आवश्यक ती माहिती नगरपालिकांनी प्राधिकरणाच्या अधिका-यांकडून उपलब्ध करून घ्यावी. तसेच प्राधिकरणामार्फत या केंद्रावर काम करणा-या कामगारांना प्रशिक्षण द्यावे.

(क) पाणी शुद्धीकरणासाठी वापरण्यात येणा-या टी.सी.एल.पावडर खरेदीवर “ब” व “क” वर्ग नगरपालिकांना ५० टक्के अनुदान देणे.

नागरी पाणी पुरवठा योजनांच्या पाणी शुद्धीकरणासाठी लागणा-या टी.सी.एल. पावडरची खरेदी नगरपालिकांकडून केली जाते. अशाप्रकारे खरेदी केलेल्या टी.सी.एल.पावडर खरेदीवर येणा-या एकूण खर्चाच्या ५० टक्के इतकी रक्कम राज्यातील सर्व “ब” व “क” वर्ग नगरपालिका या स्थानिक स्वराज्य संस्थांना अनुदान म्हणून देण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. याबाबतची कार्यवाही पुढीलप्रमाणे करण्यात यावी.

अ) नागरी पाणी पुरवठा योजनांच्या पाणी शुद्धीकरणासाठी लागणा-या टी.सी.एल.पावडरची खरेदी ब व क वर्ग नगरपालिकांनी नेहमीच्या विहित पद्धतीप्रमाणे प्रथम स्वतःच्या निधीतून करावी.

ब) वरीलप्रमाणे टी.सी.एल.पावडरची खरेदी केल्यानंतर याबाबतची देयके संबंधित ब व क वर्ग नगरपालिकांनी महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाकडे छाननीसाठी व प्रतिपूर्तीसाठी पाठवावीत.

क) वरील (ब) येथे नमूद केल्याप्रमाणे ब व क वर्ग नगरपालिकांची मिळिलेली टी.सी.एल.पावडरच्या देयकांची महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाने छाननी करावी व ती योग्य असल्याची खात्री झाल्यानंतर संबंधित संस्थांना ५० टक्के अनुदान प्रतिपूर्तीचे स्वरूपात मंजूर करावे.

ड) नागरी क्षेत्रातील ब व क नगरपालिकांना टी.सी.एल. पावडर खरेदी खर्चाच्या ५० टक्के अनुदान हे दिनांक १ एप्रिल, १९९६ पासून पुढे खरेदी केलेल्या टी.सी.एल. पावडरच्या खरेदीवर अनुज्ञेय राहिल.

इ) साथीचे रोग टाळण्यासाठी करावयाच्या उपाययोजनांबाबत

महानगरपालिका/नगरपालिका क्षेत्रात नागरिकांना शुध्द पिण्याचे पाणी पुरवठा करण्याबाबत तदनुषंगाने साथीचे रोग टाळण्यासाठी खालील उपाययोजना करण्यांत याव्यात.

- १) उद्भवाचे ठिकाण, विहिरी, विंघण विहिर, स्टॅण्डपोस्ट इ.सभोवतालचे क्षेत्र प्रदूषित होणार नाही यादृष्टीने काळजी घेण्यांत यावी
- २) गटारातून जाणारे पाईप किंवा गटार ओलांडून जोडणीचा पाईप जाणार असल्यास त्या गटारच्या भागापुरता तो पाईपामधून ओवून टाकावा.
- ३) पाण्याच्या जोडणीचा नळ हा जमिनीवर २१/२ ते ३ फूट उंचावर असावा. म्हणजे दाबाने पाणी पुरवठा होत नसताना खड्डे करून पाणी घेतले जाणार नाही व पाणी प्रदूषित होणार नाही. पाईप लाईनच्या गळत्या त्वरीत दुरुस्त करण्यांत याव्यात.
- ४) जलशुद्धीकरण कारखाने सतत चालू रहाण्याबद्दल खबरदारी घेण्यांत यावी.
- ५) पिण्याचे पाणी निर्जंतुक करणेसाठी टी.सी.एल.पावडर, क्लोरीन वायु व इतर जंतुनाशकांचा वापर करावा. तसेच किमान ३ महिने पुरेल एवढ्या टी.सी.एल.पावडरचा साठा करावा.
- ६) टी.सी.एल.पावडरचा निर्जंतुक करणासाठी वापर करताना त्यात क्लोरीनचे प्रमाण ३३ टक्के असल्याबद्दल खात्री करून घ्यावी. तसेच पाईपलाईनने पाणी पुरवठा करताना शहराच्या टोकाच्या भागातील घरांना होणा-या पाणी पुरवठ्यात सदर प्रमाण कायम रहाण्यासाठी टी.सी.एल.पावडरची मात्रा वाढविण्यांत यावी.
- ७) दर आठवड्याला नियमितपणे किमान १० पाणी नमुने जिल्हा प्रयोगशाळेकडे तपासणीसाठी पाठविण्यांत यावेत. त्याचप्रमाणे शहराच्या आकारमानाप्रमाणे व पावसाळ्यात यामध्ये वाढ करावी.
- ८) पाणी नमुने सदोष आढळल्यास, त्यावर उपाययोजना करून पुनर्तपासणीकरीता पाण्याचे नमुने त्वरीत जिल्हा आरोग्य प्रयोगशाळेकडे पाठवावेत.
- ९) शहराच्या एखाद्या भागातील जुने झालेले पाईप बदलण्याचे काम चालू असल्यास, टँकरद्वारे शुध्द पिण्याच्या पाण्याचा सदर क्षेत्रात पाणी पुरवठा करावा.
- १०) जागोजागी साठलेल्या पावसाचे व इतर पाण्याचे खड्डे बुजविण्यांत यावेत. अशा पाण्यावर जंतुनाशकांची फवारणी करण्यांत यावी.
- ११) स्थानिक वृत्तपत्र व हस्तपत्रके घरोघरी वाटून, अथवा आरोग्यविषयक प्रदर्शन भरवून, नागरिकांना पिण्याचे पाणी उकळून गाळून पिण्याच्या सूचना देण्यांत याव्यात. तसेच स्वच्छतेविषयी व आरोग्यविषयक दक्षता घेण्यास सांगण्यांत यावे.
- १२) वरील गोष्टीसोबतच नागरीकांनी शिळे अन्न, सडकी फळे-भाज्या खावू नयेत, अशा सूचना देण्यांत याव्यात.
- १३) साथीच्या रोगांच्या काळात औषधोपचारांबरोबर क्लोरीनच्या गोळ्यांचे नागरीकांना वाटप करण्यांत यावे.
- १४) आजारी व्यक्तीला त्वरीत सरकारी रुग्णालयात उपचार घेण्यासाठी दाखल करावे अशा सूचना नागरीकांना द्याव्यात.
- १५) खाद्य पदार्थांची रस्त्यावर विक्री करण्यास विक्रेत्यांना प्रतिबंध करावा.

(आठ) नगरपालिकांकडील वसूलीबाबत :-

विविध नगरपालिका/महानगरपालिका तसेच औद्योगिक नागरी क्षेत्रातील पाणी पुरवठा योजनांची कामे महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणामार्फत कार्यान्वित केली जातात. या योजना राबवितांना प्राधिकरणाला आयुर्विमा महामंडळाकडून तसेच खुल्या बाजारातून विविध पतपुरवठा करणा-या संस्थांकडून ब-याच वेळा कर्ज उभारावे लागते. या कर्ज उभारण्याच्या अटी/शर्तीनुसार ज्या स्थानिक संस्थांच्या कार्यक्षेत्रात योजना राबविली जाते त्या संस्थांनी या कर्जाचे बाबतीत मुद्दल व व्याज व त्यावरील येणारे वरकड खर्च, पाणी बीले इ. रक्कम प्राधिकरणास अदा करावयाची असते. तथापि, कर्जाची रक्कम व व्याज यांची परतफेड संबंधित संस्थांकडून प्राधिकरणाला द्यावयाच्या परतफेडीच्या रकमेची थकबाकी मोठ्या प्रमाणावर देय असून ती दिवसेंदिवस वाढत असल्याचे शासनाच्या निदर्शास आले आहे.

वास्तविक महानगरपालिका/नगरपालिका क्षेत्रात पाणी पुरवठा योजना राबविण्यासाठी आयुर्विमा महामंडळाकडून किंवा अन्य पत पुरवठा संस्थांकडून घेतलेले कर्ज व त्यावरील व्याज यांची थकबाकीची रक्कम संबंधित संस्थांकडून वसूल करण्यासाठी शासनाने पुढीलप्रमाणे कार्यपध्दती विहित केलेली आहे.

महानगरपालिका/नगरपालिका यांना शासनाकडून जमीन महसूल अनुदान व करमणूक करातील अनुदान देण्यात येते. त्याचप्रमाणे शासनाच्या नियमानुसार संबंधित संस्थांना महागाई भत्ता व करमणूक कर इ. ची अनुदाने नगरपालिका प्रशासन संचालकांमार्फत देण्यात येतात. सदर अनुदानाच्या रकमा महानगरपालिका/नगरपालिकांना मुक्त (वितरीत) करतांना महागाई भत्ता अनुदानाच्या ५० टक्के रक्कम आणि/किंवा करमणूक कर अनुदानाची ५० टक्के रक्कम कापून घेऊन उर्वरीत अनुदान रक्कमच संबंधित संस्थांना अदा करण्यात यावे. कापून घेतलेली रक्कम प्राधिकरणाला देय असलेल्या परतफेडीच्या रकमेपोटी समायोजित करण्यासाठी शासनाच्या निधीत जमा करण्यात यावी. त्याप्रमाणे कापून घेतलेल्या रकमांचे समायोजनाबाबतचे हिशेब दरवर्षी महालेखापालांकडे सादर करण्यात यावेत.

असे असले तरी महानगरपालिका/नगरपालिका यांचेकडून महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाला देय असलेली रक्कम नियमितपणे व वेळचेवेळी अदी झाली नसल्याने जुलै १९९६ पर्यंत थकबाकी सुमारे २६२ कोटी रुपयापेक्षा अधिक झाली असल्याचे शासनाच्या निदर्शनास आले आहे. त्यामुळे शासनाने असे आदेश दिले आहेत की, संबंधित महानगरपालिका/नगरपालिकांनी त्यांचेकडील थकबाकीपैकी १० टक्के रक्कम व चालू वर्षाची देय रक्कम दरवर्षी प्राधिकरणाला अदा करावी. अशा प्रकारे दहा वर्षांत सर्व थकबाकीची रक्कम पूर्णपणे प्राधिकरणांकडे भरणा करावी. अशा प्रकारे थकबाकीची १० टक्के रक्कम व चालू आर्थिक वर्षातील सर्व पाणी पुरवठा संबंधित देय रकमा ज्या महानगरपालिका/नगरपालिकांकडून प्राधिकरणाला अदा केल्या जाणार नाहीत त्यांची थकबाकीचे हप्ते व अन्य देय रकमा, शासनाकडून संबंधित संस्थांना देण्यात द्यावयाच्या सर्व संविधानिक व असंविधानिक अनुदानातून वळत्या करून घेण्यात येतील.

(नऊ) नागरी पाणी पुरवठा कार्यक्रम राबविण्यासंबंधी विविध सूचना :-

- १) पाणी पुरवठा योजनेसाठी इन्टेक-कम-जॅक वेल बांधतांना ध्यावयाची दक्षता नदीच्या पात्रात इन्टेक-कम-जॅक वेलचे बांधकाम करतांना ते काम शक्यतोपरी पावसाळा सुरु होण्यापूर्वी म्हणजे जून महिन्यापूर्वी पूर्ण करावे किंवा सुरक्षित टप्प्यापर्यंत पूर्ण होईल

याची दक्षता घ्यावी. कारण पावसाळा सुरु झाल्यावर नदीला पूर आल्यास ती विहीर पुराच्या पाण्यामुळे कलंडण्याची किंवा बांधकाम कोसळून फुकट जाण्याची शक्यता असते. बांधकाम करतांना विहिरीत पाणी जाण्यासाठी इनलेट पाईपमध्ये बुचे मारली असतील तर ती पावसाळा सुरु होण्यापूर्वी काढण्यात यावीत म्हणजे विहिरीचे काम कोसळण्याची व फुकट जाण्याचा धोका टाळता येईल. विहिरीचे बांधकाम पुराच्या पाण्याखाली जाऊन निरुपयोगी होऊ नये व नुकसान होऊ नये याची पुरेपुर दक्षता घेण्यात यावी.

२) नागरी पाणी पुरवठा योजना स्वयंपूर्ण करण्याबाबत :- नागरी पाणी पुरवठा योजनांची देखभाल व दुरुस्ती सुयोग्यरित्या करून नागरिकांना विहित वेळेत दररोज नियमितपणे पाणी पुरवठा करण्याचे दृष्टीने तसेच पाणी पुरवठा योजनेसाठी घेतलेल्या कर्जाचे/व्याजाचे हप्ते वेळचेवेळी नियमितपणे अदा करण्याचे दृष्टीने महानगरपालिका/नगरपालिकांनी नागरिकांवर योग्य त्या प्रमाणात पाणीपट्टी बसवून ती वसूल करणे आवश्यक आहे. सबब कर्जाचा बोजा वाढू नये व पाणी पुरवठा योजना स्वयंसंतुलीत व्हावी या हेतूने महानगरपालिका/नगरपालिकांना नागरिकांवर योग्य क्ष्या प्रमाणात पाणीपट्टी बसवून ती वसूल करावी.

३) नागरी पाणी पुरवठा योजनांच्या अंमलबजावणीसाठी प्राधान्यक्रम व उपाययोजना- नागरी पाणी पुरवठा योजना हाती घेण्याची निकड व उपलब्ध साधनसंपत्ती यांचा विचार करता योजनांच्या कामांसाठी पूढीलप्रमाणे प्राधान्यक्रम राहील.

अ) योजनेतून अंशतः पाणी पुरवठा सुरु झालेला आहे, तथापि काही उपांगाची कामे अद्याप व्हावयाची आहेत अशी शहरे.

आ) प्रगती पथावरील योजना

१) ज्या योजना प्राधान्याने पूर्ण केल्यावर त्या शहरात तातडीच्या पाणी पुरवठा योजना हाती घ्याव्या लागणार नाहीत. अशी शहरे.

२) योजनांची प्रगती ७५ टक्क्याहून जास्त आहे. अशी शहरे.

३) योजनांची प्रगती ७५ टक्क्याहून कमी आहे पण ५० टक्क्याहून जास्त आहे, अशी शहरे.

४) योजनांची प्रगती ५० टक्क्याहून कमी आहे अशी शहरे.

इ) नवीन योजना

१) योजनांना प्रशासकीय मान्यता मिळालेली आहे, परंतु अद्याप कामास सुरुवात झाली नाही. अशी शहरे.

२) योजनांना प्रशासकीय मान्यता मिळावयाची आहे वा योजना अद्याप तयार व्हावयाच्या आहेत अशी शहरे.

फ) अशा योजना तयार करताना/योजनांना मंजूरी देताना १९९१ च्या लोकसंख्येच्या संदर्भात मापदंडापेक्षा कमी पाणी पुरवठा असणा-या शहरांना प्राधान्य.

ड) मापदंडाच्या ५० टक्क्याहून कमी पाणी पुरवठा असणा-या शहरांना सर्वाधिक प्राधान्य.

तसेच योजनांच्या कार्यान्वयनास विलंब लागू नये व कामाचा दर्जा टिकविला जावा म्हणून खाली निर्देशिलेल्या सूचनांचे काटेकोर पालन करण्यात यावे.

अ) योजनेच्या अंमलबजावणीचा आराखडा तयार केल्याशिवाय योजनांना प्रशासकीय मंजूरी देण्यात येऊ नये.

ब) पाणीपुरवठा योजना राबविणा-या संस्थांशी सामंजस्य करारासारखी व्यवस्था करण्यात यावी व त्याच्या प्रत्यक्ष कामगिरीवर आधारित प्रोत्साहन किंवा दंडाची तरतुद असावी.

क) जिल्हा पाणी पुरवठा समितीने ५ वर्षांचा बृहत आराखडा तयार केल्यानंतर त्यात बदल करण्यात येऊ नये.

ड) पाणीपुरवठा कार्यक्रम राबविणा-या संस्थांचे संगणकीकरण व आधुनिकीकरण तातडीची बाब म्हणून करण्यात यावे व याकरीता सल्लागाराची मदत घेण्यात यावी.

४) नागरी पाणी पुरवठा योजना तयार करतांना अंदाजपत्रकात देखभाल व दुरुस्ती खर्चाची तरतुद करणेबाबत :-

कोठलेही पाणी पुरवठा योजना तयार करतांना योजनेच्या संभाव्य/प्रस्तावित कालावधीत योजना चालविण्यासाठी तसेच योजनेच्या देखभाल व दुरुस्ती खर्चाकरीता महसूली व भांडवली खर्चाची तरतुद योजनेच्या मूळ अंदाजपत्रकात करण्यात यावी. देखभाल व दुरुस्तीकरिता निधीची व्यवस्था झाल्याशिवाय योजनेस मंजूरी देण्यात येऊ नये.

५) नागरी पाणी पुरवठा योजनांची देखभाल व दुरुस्ती करणे व पाणी बिलांची वसूली करणे इ. कामासाठी खाजगी यंत्रणा/कंत्राटदाराची नेमणूक करण्यास अनुमती -

नागरी पाणी पुरवठा योजनांची दैनंदिन देखभाल व दुरुस्ती संबंधित स्थानिक संस्थांनी करावयाची आहे. तथापि कुशल व अनुभवी कर्मचारी उपलब्ध नसल्यामुळे ब-याच ठिकाणी देखभाल व्यवस्थित व चांगली होत नाही असे नजरेस आले आहे. सबब नागरी पाणी पुरवठा योजनांची नियमित व परिणामकारक देखभाल व दुरुस्ती करण्यासाठी खाजगी यंत्रणा वा कंत्राटदाराची नेमणूक करण्यास संबंधित महानगरपालिका/नगरपालिका यांना शासनाने अनुमती/मुभा दिली आहे. मात्र पाणी पुरवठा केंद्राच्या शिर्षकापासून जलकुंभापर्यंत पाणी पुरवठ्याची जबाबदारी संबंधित स्थानिक संस्थेची राहिल. त्यापुढील वितरण, बीले पाठविणे व त्यांची वसूली करणे ही कामे खाजगी कंत्राटदारांवर सोपविण्यात यावीत. त्यायोगे योजनेची देखभाल व बीलांची वसूली नियमित व परिणामकारक होऊ शकेल. तसेच त्यामुळे त्या कामासाठी कर्मचा-यांच्या वेतनापोटी कायमस्वरूपी वाढती जबाबदारीसुद्धा स्थानिक संस्थांवर पडणार नाही. सबब महानगरपालिका/ नगरपालिका यांनी पाणी पुरवठा योजनांची देखभाल व दुरुस्ती व इतर कामासाठी खाजगी यंत्रणा/कंत्राटदार नेमण्याबाबत आवश्यक कार्यवाही करावी.

६) धरण हा उद्भव धरून आखलेल्या पाणी पुरवठा योजनांचे बाबतीत धरणाच्या खर्चाचे अंशदान पाटबंधारे विभागाला देण्याबाबत.

नागरी पाणी पुरवठा योजना सर्वसाधारणपणे बारमाही उपलब्ध असलेल्या उद्भवावरून आखण्यात येतात. ज्या ठिकाणी असे उद्भव उपलब्ध नसतात त्यावेळी पाटबंधारे विभागाच्या धरणातील पाण्याचा उद्भव धरून योजना आखण्यात येते. पाटबंधारे विभागाच्या धरणांचा वापर मुख्यत्वे सिंचनासाठी करावयाचा असल्यामुळे त्या धरणातील पाण्याचा १० टक्के पेक्षा जास्त वापर पिण्याच्या पाणी पुरवठा योजनेसाठी करावा लागत असेल तर पिण्याच्या पाणी पुरवठा योजनेसाठी वापरण्यात येणा-या पाण्याच्या प्रमाणानुसार धरणाचा खर्च पाटबंधारे विभागाला द्यावा असा शासनाचा निर्णय आहे. तथापि सदर खर्च पाणी पुरवठा योजनेच्या अंदाजपत्रकात समाविष्ट केल्यास योजनेची किंमत वाढते व योजना आर्थिक दृष्ट्या स्वयंपूर्ण होत नाही व परिणामी महानगरपालिका/नगरपालिकांना योजनेवरील कर्ज व व्याज याची परतफेड करणे शक्य होत नाही. हे टाळण्यासाठी शासनाने असा निर्णय घेतला आहे की, ज्या योजनांसाठी धरणातील पाण्याच्या १० टक्के पेक्षा जास्त वापरण्यात येईल अशा योजनांचे बाबतीत धरणाच्या खर्चापोटी पाटबंधारे विभागाला द्यावयाच्या खर्चाचा समावेश योजनेच्या खर्च अंदाजपत्रकात न करता त्यासाठी पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागाने स्वतंत्र तरतूद करावी व पाटबंधारे विभागाला आवश्यक रक्कम अदा करावी.

७) पाणी पुरवठा योजनांना वीज पुरवठ्याबाबत असणा-या अडचणींबाबत खालील निर्णय घेण्यात आले आहेत.

अ) ज्या पाणीपुरवठा योजनांनी विद्युत कनेक्शन मिळण्यासाठी आवश्यक ती रक्कम विद्युत मंडळाकडे भरली असेल त्या पाणी पुरवठा योजनांना तातडीने वीज पुरवठा करण्यात यावा.

ब) ज्या पाणी पुरवठा योजनांनी स्वतःच्या खर्चाने विद्युत लाईन्स टाकल्या असतील त्यांच्या लाईन्समधून इतरांना विद्युत कनेक्शनस देऊ नये.

वरील निर्णयांचे अनुषंगाने आवश्यक ती कार्यवाही विद्युत मंडळाकडून होत नसेल तर ती बाब मुख्य अभियंता (वाणिज्य) महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ यांच्या निदर्शनास आणावी व त्याची प्रत पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागाला सुध्दा पृष्ठांकित करावी.

८) पाणी गळती तपास योजनेबाबत मान्यता व त्यासंबंधी प्रशिक्षण --

महाराष्ट्रात एकूण २४४ नगरपालिका/महानगरपालिका असून त्यापैकी १५ महानगरपालिका, १८ "अ" वर्ग नगरपालिका, ४७ "ब" वर्ग नगरपालिका व १६४ "क" वर्ग नगरपालिका आहेत. राज्यातील एकूण ७.८९ कोटी लोकसंख्येपैकी सुमारे ३.०८ कोटी म्हणजे ३९ टक्के लोकसंख्या नागरी भागात रहात असून विविध शहरांचा औद्योगिक विकास झपाट्याने होत आहे. वाढती लोकसंख्या, पिण्याच्या पाण्याचा उपलब्ध मर्यादित परंतु विखुरलेला साठा, कमी झालेले पावसाचे प्रमाण, त्यामुळे खालावलेली भूजलाची पातळी व त्यामुळे वाढत्या लोकसंख्येनुरूप व औद्योगिकीकरणामुळे वाढणारी पाण्याची गरज लक्षात घेता पाणी पुरवठा

योजनांच्या उद्भवांचे साठवण टाक्यांचे व वितरण व्यवस्थेचे फार मोठ्या प्रमाणावरील खर्च करावा लागत असला तरी प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे पाणी पुरवठ्यात होणारी गळती यामुळे महसूलात मोठी घट होते असते. सबब नागरी क्षेत्रातील पाणी पुरवठा योजनांतील गळती शोधून काढून त्यावर प्रतिबंधात्मक उपाययोजना करणे अत्यावश्यक झाले आहे. म्हणून नागरी पाणी पुरवठा योजनेतील पाण्याची गळती शोधून काढण्यासाठी पाणी गळती तपास योजनेला शासनाने मान्यता दिली आहे. या योजनेच्या यशस्वी अंमलबजावणीसाठी गळती शोधकामाचे प्रशिक्षण देण्यात यावे. सदर प्रशिक्षण १) इनहाऊस व २) फिल्ड प्रशिक्षण अशा दोन प्रकारे देता येईल. इनहाऊस प्रशिक्षण मध्ये संबंधित कर्मचा-यांना प्रशिक्षण केंद्रामध्ये बोलावून उपलब्ध यंत्रसामुग्रीचा उपयोग कशा प्रकारे करावा या संबंधी सर्व प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे. तर फिल्ड प्रशिक्षणांमध्ये इनहाऊस प्रशिक्षण घेतल्यानंतर त्याचा वापर करून वितरण व्यवस्थेतील गळती शोधण्याचे काम हाती घेणे आवश्यक आहे. अशा प्रकारचा कार्यक्रम राबविण्यासाठी चार वर्षांच्या कालावधीमध्ये एकंदर सुमारे १ कोटी रुपये निधी उपलब्ध करावा लागणार आहे. ही निधी मागणी १९९७-९८ मध्ये रु. ५ लक्ष, १९९८-९९ मध्ये २० लक्ष, १९९९-२००० मध्ये रु. ३५ लक्ष, २०००-२००१ मध्ये रु. ४० लक्ष एवढी प्रस्तावित आहे.

पाणी गळती व तपास योजनेचा अंदाजीत खर्च खालील प्रमाणे आहे.

१) एनआरटीसी येथे चार वर्षात वर्षातून दोनदा याप्रमाणे प्रशिक्षण देण्यासाठी येणारा तपशिलवार खर्च.	रु. ६,८०,०००/-
२) सहा महसूल विभागाच्या अंदाजाप्रमाणे पाणी गळती शोधण्यासाठी वापरण्यात येणा-या साधनसामुग्रीचा अंदाजीत खर्च.	रु. ९३,००,०००/-

	रु. ९९,८०,०००/-
	(म्हणा १०० लाख)

या योजनेकरीता निधीच्या उपलब्धतेनुसार स्वतंत्र शासन निर्णयाद्वारे (वेगळ्याने अनुदान उपलब्ध करून देण्यांत येईल.

१) नागरी क्षेत्रातील (बृहन्मुंबई वगळून) पिण्याच्या पाण्याच्या पुरावठ्या संदर्भात करावयाच्या उपाययोजना :-

शासनाने पिण्याच्या पाणी पुरवठा कार्यक्रमाला सर्वोच्च प्राधान्य दिलेले आहे. सबब अस्तित्वातील योजना सुरळीतपणे चालू ठेवणे व नवीन योजना त्वरित कार्यान्वित करण्याची गरज आहे. याकरीता क्षेत्रीय पातळीवरील यंत्रणानी आवश्यक उपाययोजना करण्याची, तसेच करावयाच्या कार्यवाहीबाबत व केलेल्या कामाबाबत दरमहा आढावा घेणेची आवश्यकता आहे. त्यानुसार महानगरपालिका व नगरपालिका क्षेत्रात विशेषतः शुध्द पाण्याचा पुरवठा करण्याचे दृष्टीने खालीलप्रमाणे उपाययोजना कराव्यात.

- १) शासनाने प्रशासकीय मंजूरी दिलेल्या पाणी पुरवठा व मलःनिसारण योजनांची त्वरेने आणि निर्धारित कालवधीत अंमलबजावणी करणे.
- २) अस्तित्वातील पाणी पुरवठा योजनांच्या दुरुस्त्या करणे, पाईपलाईनच्या गळत्या काढणे, त्याचप्रमाणे नागरीकांना पाणी पुरवठा सुरळीत राहण्याकरीता आवश्यक सुधारणा करणे.

- ३) नागरीकांना दिलेल्या अनधिकृत नळ जोडण्या काढणे.
- ४) नियमाप्रमाणे नवीन नळ जोडण्या सत्वर देणे.
- ५) पाणी शुध्दीकरण यंत्रणेमध्ये सातत्य राहील, यावर लक्ष ठेवणे.
- ६) पाण्याची बीले योग्य प्रकारे वसूल केली जातील, याकडे लक्ष पुरविणे.
- ७) पिण्याचे पाणी प्रदुषित होणार नाही, याची काळजी घेणे.
- ८) दर आठवड्याला नियमितपणे पिण्याच्या पाण्याचे नमुने शहराच्या आकारमानानुसार स्थानिक स्वराज्य संस्थाकडून जिल्हा प्रयोगशाळेकडे पाठविले जातील, याची दक्षता घेणे. नमुने सदोष आढळल्यास त्यावर उपाययोजना करणे.
- ९) शहराच्या एखाद्या भागातील जूने झालेले पाईप बदलणे, पाईप बदलण्याची प्रक्रिया चालू असतांना टॅकरने पाणी पुरवठा करणे.
- १०) स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी टी.सी.एल. पावडर, क्लोरीन वायु इ. जंतूनाशकांचा पुरेसा साठा ठेवला आहे, याबद्दलची दक्षता घेणे.
- ११) योजनेच्या "Preventive Maintenance" वेळेवर आणि योग्य प्रकारे होते काय याचा आढावा नियमितपणे घेणे.
- १२) योजना चालविणारे सर्व कर्मचारी प्रशिक्षित आणि योग्य गुणवत्तेचे असावे या दृष्टीने उपाययोजना करणे.
- १३) योजना चालविण्यासाठी सविस्तर मार्गदर्शिका (मन्युअल) तयार करून त्याचे काटेकोरपणे पालन करणे.
- १४) नागरी पाणी पुरवठा योजनांची/पाणी पुरवठा केंद्राची महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाच्या अभियंत्यांना पहाणी करण्याबाबत, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाने दिलेल्या त्यांचे पत्र क्र. मजीप्रा/ससा/मुअ/(बा.अ.) १८६१/ दिनांक २२.३.९८ अन्वये दिलेल्या सूचना तसेच शासनाने दिनांक १७.७.९८ अन्वये निर्गमित केलेल्या सूचना व त्याअनुषंगाने दिनांक २९.७.९८ च्या अशा पत्रान्वये करावायची कार्यवाहीबाबत समितीने योजनांच्या तपासणीच्या अहवालावर विचार करून शासनाकडे शिफारशी करणे.
- १५) प्रयोग शाळेकडून पाणी नमून्यांची तपासणी केले जाते. त्या तपासणीमध्ये १० टक्केपेक्षा जास्त दुषित पाणी नमुने आढळून आल्यास प्रयोग शाळेकडून प्राप्त झालेल्या अहवालाच्या अनुषंगाने पिण्याचे पाणी शुध्द व निर्जंतुक राखण्याकरीता योग्य त्या उपाययोजना करण्याबाबत विचार करणे.
- १६) नागरीकांच्या तक्रारीची दखल घेऊन उपाययोजना त्वरीत करून त्यांची व्यवस्थापन करणे तसेच प्रत्येक भागात रोज पाणी पुरवठा मर्यादित होतो काय याची दैनिक आढावा घेणे.
- १७) खर्च कमी करण्यासाठी उपाययोजना करणे उदा.कर्मचारी वर्गाची कार्यक्षमता वाढविणे, विजेच्या वाटपात काटकसर करणे.
- १८) नागरी भागाकरीता कमी खर्चाची स्वच्छता योजनाबाबत एकत्रित मार्गदर्शनपर सूचना, शासन पत्र क्र.कखस्वयो-१०९७/प्र.क्र.६०/पापु-२१, दिनांक १६.८.१९९७ अन्वये प्रसारीत केलेल्या आहेत, सदर सूचनांच्या अनुषंगाने कमी खर्चाची शौचालये कार्यक्रमबाबत आढावा घेणे.
- १९) नागरी भागातील घनकचरा विल्हेवाटीबाबत मोठी समस्या निर्माण झालेली आहे. त्यादृष्टीने घनकचरा पासून विजनिर्मिती किंवा टाकाऊ वस्तूंचा पुर्नउपयोग करणे

इ.साठी नविन तंत्रज्ञानाचा कशाप्रकारे अवलंब करता येईल याबाबत संबंधीत महानगरपालिका/नगरपालिकांना मार्गदर्शन करणे व अंमलबजावणीसाठी त्यांना सूचना देणे.

वर नमुद केल्याप्रमाणे उपाययोजना करण्याच्यादृष्टीने समितीची नियुक्ती करणे आवश्यक असून, अनुक्रमे संबंधीत महानगरपालिका आयुक्त आणि संबंधीत जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली खालीलप्रमाणे समित्यांची नियुक्ती करण्यात यावी. व समितीमध्ये खालीलप्रमाणे इतर सदस्यांचाही समावेश करावा. महानगरपालिका तसेच नगरपालिका क्षेत्रातील नागरीकांना सतत व पुरेशा प्रमाणात शुध्द पिण्याच्या पाण्याचा पुरवठा योजनांच्या तपासणी अहवालावर विचार करणे. पाण्याच्या गुणवत्तेसंबंधी प्राप्त होणा-या अहवालावर विचार करणे, कमी खर्चाची शौचालये कार्यक्रम आढावा व घनकच-याची विल्हेवाट याबाबत दक्षता घेण्यात यावी.

महानगरपालिका क्षेत्रासाठी महापालिका आयुक्तांच्या अध्यक्षतेखालील समिती खालीलप्रमाणे असावी.

१) महापालिका आयुक्त, महानगरपालिका	-	अध्यक्ष
२) जिल्हाधिकारी यांचा प्रतिनिधी	-	सदस्य
३) जिल्हा शल्य चिकित्सक	-	सदस्य
४) अधिक्षक अभियंता, महाराष्ट्र विद्युत मंडळ	-	सदस्य
५) अधिक्षक अभियंता तथा पाणी पुरवठा अधिकारी	-	सदस्य
६) महानगरपालिकाचे पाणी पुरवठा विभागाचे नेतृत्व करणारा अभियंता.	-	सदस्य सचिव

महानगरपालिका आयुक्तांनी वरील समितीची दरमहा बैठक घेऊन पाणी पुरवठा योजना, कमी खर्चाची शौचालये कार्यक्रम आणि घनकच-याची विल्हेवाट, यासंबंधात सर्वकष आढावा घ्यावा व केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल शासनास पाठवावा.

नगरपालिका क्षेत्रासाठी जिल्हाधिका-यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती खालील प्रमाणे असावी.

१) जिल्हाधिकारी	-	अध्यक्ष
२) मुख्याधिकारी, नगरपालिका	-	सदस्य
३) जिल्हा शल्य चिकित्सक	-	सदस्य
४) अधिक्षक अभियंता, महाराष्ट्र विद्युत मंडळ	-	सदस्य
किंवा त्यांचा प्रतिनिधी		
५) अधिक्षक अभियंता, तथा जिल्हा पाणी पुरवठा- अधिकारी महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण.		सदस्य सचिव

जिल्हाधिकारी यांनी वरील समितीची दरमहा बैठक घेऊन पाणी पुरवठा योजना, कमी खर्चाची शौचालये कार्यक्रम आणि घनकच-याची विल्हेवाट याबाबत सर्वकष आढावा घ्यावा व केलेल्या कार्यवाहीचा शासनास अहवाल पाठवावा.

दहा नागरी पाणी पुरवठा कार्यक्रमाशी संबंधित समित्या :-

१) नागरी पाणी पुरवठा योजनांचे मूल्य व पाण्याचे दर ठरविण्यासाठी अभ्यासगटाची/समितीची स्थापना :-

नागरी पाणी पुरवठा योजनांचे मूल्य (कॉस्टिंग) व पाण्याचे दर ठरविण्यासाठी दिनांक १४.७.९२ रोजी अभ्यासगटाची स्थापना करण्यात आली असून सदर अभ्यासगटाचे दिनांक १८.३.९३ पासून विभागांतर्गत समितीमध्ये रूपांतर करण्यात आले आहे. सदर समितीची रचना पुढीलप्रमाणे राहिल.

१) श्री.द.म.सुकथनकर	-	अध्यक्ष
२) डॉ.द.रा.पेंडसे	-	अशासकीय सदस्य
३) श्री.सुरेश पटवर्धन	-	अशासकीय सदस्य
४) अतिरिक्त आयुक्त, पाणी पुरवठा, बृहन्मुंबई महानगरपालिका	-	सदस्य
५) प्रधान सचिव - दोन नगर विकास विभाग	-	सदस्य
६) सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण.	-	समितीचे सदस्य सचिव

(२) जिल्ह्याचे पाणी पुरवठा कार्यक्रमाची अंमलबजावणी व संनियंत्रण करण्यासाठी समन्वय समितीची स्थापना :-

जिल्हास्तरावर पिण्याचे पाणी पुरवठा कार्यक्रमाचे सुसूत्रिकरण व संनियंत्रण करून सदर कार्यक्रम लोकाभिमुख होण्यासाठी तसेच लोकप्रतिनिधींशी सुसंवाद साधून कार्यक्रमाची अंमलबजावणी विहित कालावधीत व्हावी यासाठी शासनाने संबंधित जिल्ह्यांच्या पालकमंत्र्यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हा पाणी पुरवठा समितीची स्थापना केली आहे. राज्यातील सर्व जनतेला सब २००० पर्यंत पिण्याचे पाणी पुरविणे शक्य व्हावे यासाठी कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीचा आढावा घेता यावा व अंमलबजावणीत येणा-या अडचणींवर विचार करून निर्णय घेणे शक्य व्हावे यासाठी जिल्ह्यातील ग्रामीण व नागरी भागातील पिण्याच्या पाणी पुरवठा कार्यक्रमाचे समन्वय व संनियंत्रण करण्यासाठी खालील प्रमाणे समन्वय समिती स्थापना करण्यात आली आहे.

१) संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हाधिकारी	-	अध्यक्ष
२) संबंधित जिल्ह्याच्या जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी	-	सह अध्यक्ष
३) जिल्हा वरिष्ठ भूवैज्ञानिक	-	सदस्य
४) जिल्ह्याच्या पाटबंधारे विभागाचे अधीक्षक अभियंता	-	सदस्य
५) संबंधित जिल्ह्यातील महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाचे कार्यकारी अभियंता	-	सदस्य
६) संबंधित जिल्ह्यातील महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाचे कार्यकारी अभियंता	-	सदस्य
७) जिल्हा परिषदेच्या ग्रामीण पाणी पुरवठा विभागाचे कार्यकारी अभियंता	-	सदस्य

सदर समितीने जिल्ह्यातील ग्रामीण व नागरी भागातील बृहत आराखड्याच्या आधारे तयार करण्यात आलेल्या कृती आराखड्याप्रमाणे कार्यक्रमाची अंमलबजावणी व अंमलबजावणी-तील त्रुटी शोधून काढून त्या वेळीच दूर कराव्यात. यासाठी कृती आराखड्यामध्ये अंतर्भूत असलेल्या उपाययोजनांची यंत्रणा निहाय यादी करून योजनेसाठी आवश्यक असणारे स्त्रोत अंतिम करणे व त्यादृष्टीने पाठपुरावा करणे, योजनांना प्रशासकीय मंजूरी सक्षम प्राधिका-याकडून वेळीच मिळविणे, प्रशासकीय मंजूरी मिळाल्यानंतर तांत्रिक मंजूरी व निविदा काढण्याची कार्यवाही वेळीच होते की नाही याचा आढावा घेणे, जिल्ह्यातील ज्या योजना प्रगतीपथावर आहेत त्यांच्या आढावा घेऊन त्या विहित कालमर्यादेत पूर्ण होतील याबाबत आढावा घेणे, वेळोवेळी येणा-या अडचणी (उदा. जमिन मिळविणे) सोडविणे, पूर्ण झालेल्या पाणी पुरवठा योजनांना वीज जोडण्या मिळाल्यात यासाठी पूर्वतयारी करणे व वीज जोडण्या वेळेवर मिळतील याबाबत कार्यवाही करणे इत्यादी कामे करावीत.

(३) मुंबई वगळून मुंबई महानगर क्षेत्रातील इतर भागांसाठी पाणी पुरवठ्यांचे उद्भव निश्चिती करण्यासाठी समितीची स्थापना :-

मुंबई वगळता या महानगर प्रदेशामध्ये २० इतर शहरे व सुमारे १००२ खेडी असून त्यांची झपाट्याने वाढ होत आहे. या भागातील पाणी पुरवठ्याच्या उद्भवाची निश्चिती करणे, संभाव्य विकासाच्या अनुषंगाने प्रत्येक शहाराच्या लोकसंख्येचा अंदाज घेणे प्रकल्पांची निश्चिती करणे, त्यांचा प्राथम्यक्रम ठरविणे, प्रकल्पामुळे होणारी पर्यावरणाची हानी व लाभ यांचा तौलानिक विचार करून पाण्याचे सुयोग्य नियोजन करण्याचेदृष्टीने बृहतआराखा तयार करणे या उद्देशाने शासनाने या समितीची स्थापना केली आहे. सदर समितीची रचना पुढीलप्रमाणे राहिल.

१) डॉ.माधव चितळे	-	अध्यक्ष
२) महानगर आयुक्त, मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण	-	सदस्य
३) सचिव, पाटबंधारे विभाग	-	सदस्य
४) मुख्य अभियंता, सिडको	-	सदस्य
५) मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ	-	सदस्य
६) श्री.एम.के.गोखले, इंडियन वॉटर वर्क्स असोसियेशनचे प्रतिनिधी	-	सदस्य
७) डॉ.जे.एस.आर.मूर्ती, प्रोफेसर, सिव्हील इंजिनिरींग आय.आय.टी.पवई, मुंबई चे प्रतिनिधी	-	सदस्य
८) डॉ.डी.आर.रानडे, मराठी विज्ञान परिषदेचे प्रतिनिधी	-	सदस्य
९) डॉ.शशिकाल सावंत, महाराष्ट्र अर्थशास्त्र परिषदेचे प्रतिनिधी	-	

१०) डॉ. आर. जी. वाघ,

कोकण कृषि विद्यापिठाचे प्रतिनिधी

सदस्य

११) मुख्य अभियंता (कोकण प्रदेश)

महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, ठाणे

सदस्य सचिव

(४) पाणी पुरवठा योजनांसाठी वापरावयाच्या नलिकेबाबत "तंज्ञ समितीची" नेमणूक करणे.

पाणी पुरवठा योजनांसाठी वापरावयाच्या वेगवेगळ्या प्रकारच्या नलिकांची (पाईप) गुणवत्ता व त्यांचा योजनेतील उपांगवार वापर, याबाबत सर्वंकष अभ्यास करून शिफारशी करण्यासाठी खालीलप्रमाणे "तंज्ञ समितीची" स्थापना करण्यात आली आहे.

१) डॉ. एस. एम. धबडगावकर, व्ही. आर. सी. ई., नागपूर	-	अध्यक्ष
२) डॉ. सौ. मेघा दिक्षित, व्ही. जे. टी. आय. कॉलेज, मुंबई	-	सदस्य
३) श्री. एस. जी. जोशी, प्राध्यापक, आय. आय. टी. पवई, मुंबई	-	सदस्य
४) श्री. व्ही. बी. रामाप्रसाद, उप सल्लागार, भारत सरकार
सी. पी. एच. ई. ई. ओ., नवी दिल्ली,	-	सदस्य
५) डॉ. प्रभाकर अ. कुलकर्णी माजी प्राचार्य, वालचंद कॉलेज
ऑफ इंजिनिरींग, सांगली.	-	सदस्य
६) अधीक्षक अभियंता, मुख्यालय, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण,
मुंबई.	-	सदस्य सचिव

२.१) सदर समितीने, पाईप वापराबाबतच्या त्रुटी शोधून काढून, त्या दूर करण्याबाबत शिफारशी कराव्यात.

२.२) महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाने प्रसारीत केलेले परिपत्रक क्र. सस/मजीप्रा/तांशा-१/३५०/१२५०/९७, दिनांक ९ जून, १९९७ अन्वये, दिलेल्या मार्गदर्शक सूचनांचा अभ्यास करून, त्याबाबतची कार्यपद्धती निश्चिती करण्याबाबतही शिफारस करावी.

२.३) पाणी पुरवठा योजनेसाठी वापरण्यात येणा-या वेगवेगळ्या पाईप्स संबंधीचा अनुभव असणा-या इतर अधिका-यांना आमंत्रित करून, त्यांचे अभिप्राय घेण्यात यावेत.

२.४) आवश्यकता असल्यास, समिती इतर राज्याकडील धोरण व पाईप्स संबंधीचे विवरणपत्रही अभ्यासू शकेल.

२.५) समितीने प्रत्येक प्रकारच्या पाईपच्या किंमतीची खात्री करून घ्यावी. तसेच पाईपच्या कार्यप्रणालीचा देखील अभ्यास करून शिफारस करावी.

२.६) पाईप्समधून जास्त प्रमाणात गळती होत असेल तर, अशा योजनांची तपासणी करून त्याबाबत योग्य उपाययोजना करण्याबाबत सूचना कराव्यात.

२७) सदर समितीने पाईप्स वापराबाबत आर्थिक तसेच पाईप्सचा दर्जा इत्यादीबाबत सर्वांगीण कार्यपद्धतीचा अभ्यास करून शिफारशी कराव्यात.

(अकरा) नागरी क्षेत्रात विशेषतः उन्हाळ्यात उद्भवणा-या पाणी टंचाई काळात करावयाच्या उपाययोजनाबाबत स्वतंत्रपणे आदेश निर्गमित केले आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नांवाने,

 १/११/२५

(सुरेश यादवाडकर)

सहसचिव, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग.

प्रति,

मा मुख्यमंत्र्यांचे सचिव.

मा मंत्री (पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग) यांचे खाजगी सचिव.

मा राज्यमंत्री (पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग) यांचे खाजगी सचिव.

प्रधान सचिव, वित्त विभाग.

प्रधान सचिव, नियोजन विभाग.

प्रधान सचिव-२, नगर विकास विभाग.

सर्व विभागीय आयुक्त.

सर्व जिल्हाधिकारी.

सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, एक्सप्रेस टॉयर्स, मुंबई.
सर्व मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण,
सर्व कार्यकारी अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण,
महालेखापाल, महाराष्ट्र-१, मुंबई (लेखा अनुज्ञेयता/लेखा परिक्षा)
महालेखापाल, महाराष्ट्र-२, नागपूर (लेखा अनुज्ञेयता/लेखा परिक्षा)
सर्व नियंत्रण अधिकारी, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग,
प्राचार्य, नाशिक संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, नाशिकरोड, नाशिक
महासंचालक, यशदा, पुणे.
सारसंग्रह,
निवडनस्ती.

परिशिष्ट-१

महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाकडून योजना देखभाली करिता महानगरपालिका/नगरपालिका यांना हस्तांतर करतरेवेली खालील अटी नुसार हस्तांतर करण्यांत यावे.

- १) योजना नगरपालिका/महानगरपालिका यांना हस्तांतर करतांना ज्या दिवशी हस्तांतर होईल त्या दिवशी प्राधिकरणाच्या योजनेवर काम करीत असलेला सर्व कर्मचारी वर्ग, मग तो कोणत्याही आस्थापनेवर अथवा रोजंदारीवर असो, संबंधित स्थानिक संस्थेकडून सामावून घेण्यात यावा.
- २) कामगारांची जेष्ठता प्राधिकरणाने ज्या दिवशी रुजू झाले असतील त्या दिनांकापासून धरण्यात यावी.
- ३) प्राधिकरणात असलेली वेतनश्रेणी व इतर सर्व फायदे हस्तांतरण केलेल्या कर्मचा-यांना संबंधित स्थानिक संस्थेकडून (महाराष्ट्र सिव्हील सर्विस रूल्स प्रमाणे) देण्यात यावेत. सदर कर्मचा-यांना भविष्य निर्वाह निधीसह, गटविमा योजना लागू राहिल.
- ४) हस्तांतर होणा-या दिनांकापर्यंत झालेल्या कामगारांच्या सेवेच्या मोबदला महानगरपालिका/नगरपालिका यांना खालीलप्रमाणे देण्यांत यावा.
 - अ) भविष्य निर्वाह निधीची रक्कम.
 - ब) पेन्शन कॉन्ट्रीब्युशन व रजेची कॉन्ट्रीब्युशन.
 - क) कर्मचा-यांची महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाच्या कामाकरीता जी सेवा झाली असेल त्या काळाची कॉन्ट्रीब्युशन प्राधिकरणाकडून देण्यांत येईल.

२. त्याच कर्मचा-यांनी सेवा प्राधिकरणात परंतु विशिष्ट काम की जे एखाद्या महानगरपालिका/नगरपालिका यांचे असेल व एजन्सी तत्वावर मंडळ करत असेल तर तितक्या काळाची कॉन्ट्रीब्युशन त्या महानगरपालिका/नगरपालिकांनी द्यावी.

३. त्या कर्मचा-यांची सेवा जे काम हस्तांतर करण्यांत येईल त्याच विशिष्ट कामाकरीता झाली असेल तर तितक्याच काळाची कॉन्ट्रीब्युशन हे काम हस्तांतर करण्यात येणा-या महानगर पालिका/नगरपालिका यांनाच द्यावी लागेल.

४. वरील अट क्र.१ प्रमाणे ज्या कर्मचा-यांची सेवा महानगरपालिका/नगरपालिका यांच्याकडे हस्तांतर होईल त्यानंतर सेवानिवृत्त होणा-या कर्मचा-यांस त्यांच्या संपूर्ण सेवेत देय असलेली रक्कम जि.पी.एफ. सेवा निवृत्त वेतन, ग्रॅज्युटी इत्यादी रक्कम ही ज्या महानगरपालिका/नगर-पालिका यांचेकडे हस्तांतर होईल त्यांनी त्या कर्मचा-यांच्या सेवा ज्या ज्या व्यवस्थापनेकरीता झाली असेल त्यांचेकडून वसूल करावी. परंतु अशा वसुलीस कालावधी लागतो तेव्हा संपूर्ण देय रक्कम ज्या व्यवस्थापनेमधून तो कर्मचारी सेवा निवृत्त झाला त्यांनी प्रथम द्यावा व मागावून वसूली करावी.

५. प्राधिकरणाच्या कामगारास शासनाने लागू असलेले इतर कायदे हस्तांतर केल्यानंतर लागू राहतील किंवा कर्मचा-याकडून संमती घेवून नगरपालिकेचे त्या हस्तांतर केल्या वर नगरपालिकेचे नियम हवे असतील तर तो लागू राहण्याची मुभा असावी.

६. ज्या दिवशी पाणी पुरवठा हस्तांतरीत होईल त्या दिवसापासून योजनेवर देखभाली करिता असणारा खर्च व सर्व कर्मचारी वर्ग हा महानगरपालिका/नगरपरिषद यांचा मानण्यांत येईल व त्या कर्मचा-यांचा प्राधिकरणा विरुद्ध कोणत्याही कायद्या खाली हक्क राहणार नाही व त्यांना प्राधिकरण विरुद्ध कोणत्याही न्यायालयात जाण्याचा हक्क राहणार नाही.